

Fejezetek az Ember aki óvodás című kiadványunkból (10. rész)

AZ ÓVÓNŐ HELYE A CSOPORTBAN (AZ ÜLDÖGÉLŐ ÓVÓ NÉNI = LUSTA ÓVÓ NÉNI?)

Az óvodai csoport közössége az évek során állandóan változó képet mutat. Természetesnek tartom, hogy ebben az állandóan átstrukturálódó, alakuló kis embercsoportban az óvónőnek - mint felelős felnőttnek - mindig vezető szerepben kell maradnia. Ezen a vezető szerepen belül azonban - a közösség fejlődéséhez igazodva - az óvónő feladatai is folyamatosan változnak!

Az óvodába kerülő gyerek eleinte mindenképpen kicsit elveszettnek érzi magát, mindaddig, amíg az első kapcsolódási pontokat meg nem találja. Azon kívül, hogy az idegen környezetet lassan kiismeri, megszokja, a legfontosabb minden gyerek életében, hogy az őt körülvevő felnőttekkel sikerüljön összehangolódnia, s bennük biztonságra találjon, megerősítést kapjon. Ebben az időszakban domináns az az igény, hogy a felnőtt a csoportot mint egyes gyerekek laza együttesét kezelje, egyéni igényeiket fokozottan vegye figyelembe, s amennyire csak lehet, egyénileg elégítse is ki azokat. A kezdeti időszak tehát feltétlenül igényli, hogy ezer kezünk, s ezer szemünk legyen, s ezekkel ezer helyen ezer gondot tudjunk egyszerre megoldani.

Ilyenkor úgy működünk mint a kovász: megindítjuk azt a folyamatot, amelynek során egy zsák bolhából létrejöhet majd egy jól működő bolhacirkusz! A szabályok megtanításának időszaka is ez.

A későbbiekben, ahogy kezd alakulni a közösség, a gyerekek már nem csak hozzánk kapcsolódnak, hanem egyre inkább egymáshoz is. Ezernyi láthatatlan szál fűzi őket egymáshoz, lazább vagy tartósabb baráti kapcsolatok szövődnek. Ez az az időszak, amit úgy szoktam nevezni: „itt én vagyok a falkavezér!” Vezető szerepünkkel még mindig kiemelkedünk a közösségben, s bár egyre több dolgot rendeznek el a gyerekek maguk, nekünk még mindig folyamatosan figyelemmel kell kísérnünk a folyamatokat, ha nem is szólunk közvetlenül bele. Ez a szabályok beidegződésének, rögzülésének időszaka.

Aztán lassan „átcsúszunk” abba az időszakba, mikor ez a gépezet olajozottan kezd működni, mikor már nem csak, hogy nem kell állandóan és lankadatlanul résen lennünk, hanem rövidebb időkre akár el is feledkezhetünk magunkról, beletemetkezhetünk egy-egy jóízű társasjátékba, barkácsolásba, stb... A szabályok szinte maguktól működnek, a gyerekek fél szavakból is megértik egymást, mi sokszor már csak pillantásokkal, egy-egy szóval irányítjuk őket. Ez az az időszak, amikor mi is a csoport egy tagja - bár kétségtelenül vezető egyénisége - leszünk, amikor már nem feltétlenül mi vetünk fel minden új ötletet, sőt a gyerekek is alkothatnak szabályokat, s a mindannyiunkat érintő kérdéseket jóízűen meg lehet vitatni. Semmit nem rombol tekintélyünkön, ha ebben a jóízű vitában esetleg nem a mi érvünk, nem a mi ötletünk győz, hanem a kollektív bölcsesség kerekedik felül! Természetesen a vétőjog mindig maradjon a miénk, de csak végső esetben éljünk vele! Ezt az időszakot úgy is nevezhetjük, hogy a időszaka.

Mi óvónők úgy érezzük, azt tanultuk, a zsigereinkbe ivódott, hogy akkor dolgozunk igazán, amikor jövünk-megyünk, intézkedünk, csoportunkban mindig mindenhol ott vagyunk, mindenre reagálunk - lehetőleg szóban és tettekkel - ha állandóan nevelünk, fejlesztünk. Kihasználunk minden időt reggel, udvaron, altatás alatt, délután hazamenésig. Már kiscsoportban elszántan kezdeményezünk, s ennek a kezdeményezésnek eltökélt menete van - motiválunk (csinnadratta bumm-bumm, ide figyeljtek emberek!), levezetünk, okosakat kérdezünk, rávezetünk, értékelünk, sikerélményt nyújtunk, stb.

Mindezt tanultuk, tervezetet, vázlatokat írtunk belőle, annak alapján osztályzatokat kaptunk. Ma dokumentálunk, naplót és felméréseket vezetünk, fejlődési ütemet mérünk, helyi programot dolgozunk ki. Közben tüzet oltunk: a verekedést ideig-óráig megfékezzük, az elhajított követ elkobozzuk, az örülten rohanó gyereket magunk mellé ültetjük.

Ha a gyerekeknek szüksége van valamire, megyünk és odaadjuk, segítünk, magyarázunk. Közben a hátunk mögött új dolgok történnek, ismét hív a kötelesség, intézkednünk kell!! Hat órás munkaidőnk alatt úgy elfáradunk, mintha a bányában dolgoztunk volna.

Gósy Mária: az „Óvónői beszédviselkedés” című művéből idézem az alábbiakat:

„Látszólag az óvónő a nap minden pillanatában beszédkapcsolatban van a gyermekkel, valójában azonban ezek többsége feladatmegjelölő, parancsoló, felhívó, valamint korholó jellegű közlések az óvónő részéről, amelyek valóságos kommunikációs helyzetet nem is teremthetnek (pl. Álljatok sorba! Gyere ide! Rakd össze! Moss kezet! Fújd ki az orrod! Halkabban játszatok! Miért bántottad? Ül le a

kisszékre és szégyelld magad! Miért dobálsz, gyere ide!). Az óvodában eltöltött rövid idő után, az ilyen megnyilatkozások a gyermek beszédfeldolgozásának (és érdeklődésének) a perifériájára kerülnek, közhelyszerű és verbális (szóbeli) reakciót nem igénylő és nem is kiváltó merev szerkezetekké alakulnak. Maga az óvónő sem vár az esetek döntő többségében ezekre szóbeli választ. Az óvónő-gyermek kapcsolatának egy másik jellegzetes formája az, hogy az óvónő valamennyi gyermekhez vagy a csoport nagyobb részéhez intézi közléseit; ezek az előbb említetteknél már jóval gazdagabbak, nemegyszer válaszra is sarkallnak, de - lényegüknél fogva - nem alkalmasak minden egyes gyermek sikeres megszólaltatására. Jellegzetes beszédhelyzet az úgynevezett foglalkozások ideje, amelyek legáltalánosabban a kérdés és felelet szabályai szerint zajlanak le.”

A Gósy Mária által leírt folyamatos, de mégis felszínes beszédkapcsolat ugyanilyen lelki kapcsolatot rejt!

A fentiek szerint tanultam, így is dolgoztam én is több mint egy évtizedig, még hozzá szó szerint példaadóan, hiszen folyamatosan képzősökkel foglalkoztam! Aztán szinte egyik napról a másikra megváltoztam. A változásnak racionális oka volt: aki olvasta a „Miből lesz a cserebogár?” című könyvemet, ott leírtam, hogyan kényszerítettem magam (a kisszék szélét fogva!), hogy ülve maradjak, ne szóljak bele a kicsik első ábrázolási próbálkozásaiba ü saját téziseim igazolását keresve - egyben le kellett győznöm évtizedes megcsontosodott munkatempómat.

Egy új világ nyílt ki - mint mikor Szabó Lőrinc leguggolt Lóci mellé a versben - egyszer csak egészen más szemszögből láttam a gyerekek életét. Döbbenet csodálkoztam rá egy egészen új munkastílus minden értékére!

Ma már hittel, meggyőződéssel vallom: ülünk le minél többször és csendben nézelődünk. (Tudom, iszonyú veszélye van: aki üldögél gondolhat a tegnap esti TV műsorra, arra, hogy mit fog felvenni a szombati buliba, és mit főzön vacsorára? A „nevelést” pedig letudhatja néhány, a gyerekek feje fölött átkiabált utasítással! Ne gondoljuk azonban, hogy állandó lázas munkatempó látszatát keltve nem járhat az óvónő feje egész máshol!) De lehet üldögélve iszonyú jól dolgozni! Lássuk, hogyan!

Amíg a munka azt jelentette számomra, hogy folyamatosan jöttem-mentem, irányítottam, addig egy-egy gyerekre csak villanásnyira tudtam figyelni: kicsit foglalkoztam vele, rendszerint állva, fölé hajolva, „fölé tornyosulva” - de ha mellé guggoltam, mellé ültem is, csak rövid időre „ereszkedtem le” az ő szintjükre, s már emelkedtem is fel a felnőtt régiókba, új feladat után sietve. (Éreznünk kell, hogy a testi szintkülönbségekből hogyan következnek a lelki szintkülönbségek!!! Szavaink őseink ösztönösen jó pszichológiai tudását tükrözik remekül: fölétornyosul, leereszkedik, lefülel, lenéz, lekicsinyel, lekezel, stb.) Ismét másik gyerek felé fordultam, kisebb csoportokat fogtam át, majd megint másikat. Közben általában ügyeltem arra - ahogy tanultam - hogy lehetőleg ne fordítsak hátat egyetlen játszó csoportnak se, megosztott figyelmem segítségével minden adódó bajt igyekeztem megelőzni, kiszűrni, elrendezni. Boldog voltam, ha egy-egy gyerek odabújt hozzám, beszélgetni akart, vagy csak meghitten

együtt lenni, de közben általában fél füllel és tudattal a többiekre figyeltem, s nem ritkán hagytam ott beszélgetés közben 2-3-szor is a gyereket, hogy máshol adódó dolgokat elrendezzek. (Meghittség? Így??!!)

Az udvaron sokszor versenyjátékokat szerveztem, mindig álltam (volt egy munkahelyem, ahol ha egyikünk leült, a főnököm kiszólt az ablakon, miért nem dolgozik.)

A kiadvány további fejezeteit keresse weboldalunkon!